

Ama valóban örökemlékezetre méltó jelenet, amelyet a budapesti városháza utcai falán művészi kivitelű ércdombormű örökít meg és amely lejártszódott MDCCCXIII. november 15-én. Mühlbeck Károly rajza

1913. XI. Új Idők

Budapest Barátainak Társasága

Az alapítás.

... Egy messze nagy jövődöket istápoló terv nyerte pedig a babért, ama lelkes, jövődöbelátó polgártárs, *Bárczy István*, ezidétt polgármesternek terve, aki meg nem szűne buzgó esdekléseivel városkája érdekeinek előmozdításáról.

Hogy pedig az általa bár heroikusan, de egyedül céltérőnek vallott mód és eszköz, egy Budapestet önzetlenül szerető nagy Társaság, a *Budapest Barátai Társaság* föllállítása megvalósítható legyen, meghívásokat bocsátta szerte a városka jeleseihez és előkelőségeihez, mely történelmi emlékezetű meghívás szóla pedig így:

„*Meghívó. Budapest Barátainak Társasága* megalakulásának előkészítése végett f. évi november hó 15-én, szombaton délelőtt 11 órakor a IV. ker., Váci-utca 62—64. sz. alatt levő Városháza II. em. közgyűlési termében ülést tartunk. Kérem szíves megjelenését. Budapest, 1913. nov. 11. Az előkészítő bizottság nevében *Bárczy István* s. k.“

Valóban nem kevés előkészület arra, hogy az eszme teljesen megérjék, s egy lángész szikrája, egy varázsszóra kipattanjon burkából.

A lángész e szikrája, a varázsszó, eme ülésen, a Városháza II. em. közgyűlési termében, 1913. év november hónapjának tizenötödikén pattant ki.

A gyűlés terme különösen tömött volt, bár a jelen voltak közül bizonyára senki sem sejtette a történédöket, sőt talán azok sem, akik annak előidézői valának.

A zöld asztalnál ült vala *Bárczy István*, mellette jobboldalt Ballagi Aladár, minden gyűlések tapintatos és lelkeketbékítő szónoka, jobbán az eszmedús és stílusos orátor Glück Frigyes, — baloldalt foglalt helyet, a gyűlés harsányhangú jegyzője, Pásztor Mihály.

A terem jobboldali kandallója mellett, Mikel Angelo remek művü Mózes szobrának, e közgyűlési teremben oly díszítően helyet foglaló fejmásolata alatt tömörültek Radocza János, Hüvös József, Bródy Samu, Rózsavölgyi Manó, Rupp Zsigmond, Ráth Péter stb.

A terem baloldali kandallója mellett, Aeskulapus márvány mellszobra alatt foglalának helyet városunk

jelesei közül a demokratikusan érező Szalai Mihály, Sümegi Vilmos, Rácz Dezső, Pető Sándor, Sándor Pál, Bíró Henrik, Reiner Ede, Székács udv. tanácsos, Bischitz Miksa és Bródy Ernő dr.

És a padokban mindenütt, de az oldalak mentében is, nem kevésbé a terem szélein, a falak mellett, ülve és állva foglalának helyet sokan és figyelék vala a tanácskozás menetét, így egészítvén ki azt az emlékezetes csoportozatot, amelyet székesfővárosunk Városházának utcai falán ma már művészi kivitelű érc dombormű örökít meg.

Mert valóban örök emlékezetre méltó jelenet az, mely itt lejártszódni készült.

„Szeressük a várost társadalmi úton is, — esdekle az elnöklő *Bárczy István*, — gyűjtsük szövetségbe a város barátait és üzenjünk hadat a közönbőségnek!“

Az osztatlan éljenzéssel fogadott beszéd után Glück Frigyes emelkedik szólásra.

Ez a szó gyújtotta föl azt az áldozatlángot, melynek — rögtönözve, mint amily váratlanul a gyújtó szikra is kipattant — a *Budapest Barátai Társaság* megalapítását köszönhetjük. Mert lángelmék — különösen lángészű szónokok — amire hazánk újabb történetében több hasonló példa is van, nem mindig saját eszméikkel, hanem másokéinak a kellő pillanatban felhasználásával s a magok lelkesedésének és gyújtó erejének hozzáadásával visznek végbe nagy dolgokat.

Glück Frigyes beszéde nagy és általános hatást tett. Mozgás keletkezett arra, amint a város és nagyjai áldozatkészségére apellált. A hallgató sokaság örömjajdulásai miatt több versen félbeszakasztott hatalmas beszédet a városatyák magok is ismételt örömkialtásokkal kísérték.

A következő szónok, minden gyűlések tapintatos és lelkeket békítő szónoka, Ballagi Aladár, már annyiszor s annyiak által ismételt dörgedelmes frázisait, hogy egy valóban magyar jellegű, még konyhájában is magyar várost teremtsünk, Bécs eddigi külvárosa helyett, már türelmetlenül hallgatták, mert mindenki érezte, hogy a tanácskozást nem lehet csak az előbbi szóásta mederben tartani, nem szavakra van már szükség, itt tetteknek kell következni, a tettnek pedig, mint Glück Frigyes mondá, itt *pénz* a neve . . .

S a tett egyszerre megjelent.

A turbéki török-magyar ünnep. Az emléktábla leleplezése. Bálint János fényképe az Uj Idők számára

Egyszerre, midőn az óra éppen tizenkettőt ütne, v. b. t. t. és főrendiházi tag, az Országos Kaszinó tagja, kálvinista egyházatya, *Lánczy Leó*, a Magyar Kereskedelmi Bank néhai érdemes és dicsőült igazgató elnökeinek e méltóan vitézli utódja, e számtalan érdemjelekkel, kitüntetésekkel s igazgatósági tagságokkal ékes, nevezetes és nagy horderejű alapításairól közönségesen ismert és becsült, általános közszeretnek örvendező férfi, aki érette rajongó barátai, Elek Pál, Ullmann Adolf, Székely Ferenc, Szitányi Ödön, Weisz Fülöp, Madarassi Beck báró stb., szép körében a mondott asztal (t. i. amelyik mellett Bárczy István, Ballagi Aladár és Glück Frigyes ültek) felső szegletéből hét lépésnyire állt vala, ehhez szelíd méltósággal közelítvén, engedelmet kért s nyert, hogy szólhasson.

Ha Lánczy Leó föllépése s fölszólalása mindenkit villámfényeként lepett is meg, s ha maga részéről is, éppen abban a percben, a tárgyalás és jelesen Glück Frigyes lángoló szónoklata által előidézett pillanatnyi inspiráció szüleménye volt is: mégsem vala előkészület nélkül. Ő már azzal az elhatározással ment erre a gyűlésre s foglalta el helyét érette rajongó barátai körében, hogy a közjóra áldozni fog és hogy szülővárosa és szülővárosa közönségének érdekében, kivált nagyrészt zárkózottabb természetű barátai körében jó példát fog adni.

Ime Lánczy Leó eszememenete, törekvése, elhatározása. Ha igaz, hogy néha a szó: tett, Lánczy Leó 1913 november tizenötödiki föllépése, egy szó, korszakot alkotó tett lön. „Nékem, a főrendnek, e helyen, a polgárok körében, szavam ugyan halk, — mondá, — de ha oly társaság állítatik, mely e város nagyságát kifejti s azzal segíti nemzetünk naggyátételét: egy esztendei jövödelmemet áldozom reá!”

Ő nem mondotta mennyi az, de érette rajongó barátai, akik jövödelmét ismerték, 200 ezer pengő forintokban állapították meg azt, s ez az összeg lett tényleg az első alapító alapítványa *Budapest Barátainak Társaságában*.

Rövid szó nagy tetté lön; a röpke ige lángragyújtó szikrává.

Fölemelkedék ugyan szólásra, ezúttal is minden gyűlések tapintatos és lelkeket békítő szónoka Ballagi Aladár, megállapítani óhajtván mindenekelőtt,

hogy a nemeslelkű adakozó évi jövödelme nem 200 ezer pengő forintokban, de legalább is 300 ezer pengő forintokban számítandó, — de szavai elhaltak a meglepetés, a bámulás és a lelkesedés kitörő zajában.

Midőn pedig azt tudakolták volna Lánczy Leótól a demokraták, hogy miből fog élni ez egy esztendőnek folyamán, — ő teljes lelkimegnyugvással tekintett érte rajongó barátaira, mondván: „El fognak engem tartani barátaim!”

E szavakra tárt karral siettek ölelésére barátai, a legelső között Szitányi, Weisz Fülöp, Krausz Simon, Elek Pál.

Egy városatya, — ki tudná ki, — kezdte szólani, de Elek Pál félbeszakítá, s arcán végig folyó örömkönynyekkel, megindulástól remegő hangon, s követve — úgymond — a szép példát, ugyanazon célra 100 ezer pengő forintot ajánla föl. Nyomban után a szerény, de bőkezű cseplő Weisz Manfréd ugyancsak 100 ezer pengő forintokat, s ismét a városatyák sorain kívül, a hallgatók közül, a jótékony Hagenmacher félévi jövödelmét 80 ezer pengő forintokat, amire Vázsonyi Vilmos egy előkelő kézintésére, fölszökött helyéből az ifjú Károlyi Mihály gróf, följajnlván harsadó lelkesedéssel összes jószágai félévi jövödelmét ő is, ami közel ér Lánczy Leó alapítványához. Így öt alapító öt, szóval, öt perc alatt vetette meg századokra a *Budapest Barátainak Társasága* alapját. Kevés napok múlva kiállították kötelező alapítóleveleiket Vázsonyi Vilmos irodájában, (aki az összes hivatalos eljárást díjtalanul végezte) s példájukat többen követték, akiknek Sümegi Vilmos mondott lendületes szavakkal mindannyiszor politikai vonatkozásoktól ment köszönetet. Sümegi Vilmos polgártárs egyébként a magyar magas klérus (főpapjaink) hozzájárulását is kilátásba helyezte.

(*Budapest Székesfőváros Levél'árából.*)

MAGYAR LÁNYOK
A LEGJOBB KÉPES HETILAP
FIATAL LÁNYOK SZÁMÁRA